

Дикі ліси Північної Америки
ще населяють войовничі племена індіанців,
і мало хто з білих поселенців наважується
заглиблюватись у ті хащі. Але хоробрий
мисливець на прізвисько Звіробій,
що виріс в індіанському племені,
добре знайомий зі звичаями тутешніх
мешканців. Юнак прибуває до берегів
озера Мерехтливе Свічадо,
щоб допомогти своєму другові, могікану
Чингачгуку, наречена якого
була викрадена ворожим плем'ям гуронів.
Аби врятувати з полону прекрасну
дівчину, відважним друзям-відчайдухам
доведеться поринути у небезпечні пригоди.

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5889-1

9 786171 125889 1

ISBN сериі

ISBN 978-617-12-4214-2

9 786171 124214 2

Дж. Ф. Купер

ЗВІРОБІЙ

Бібліотека пригод

Дж. Ф. Купер

ЗВІРОБІЙ

✦ *Бібліотека пригод*

Бібліотека пригод

УДК 821.111
К92

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладач *Володимир Верховень*

Оформлення серії Михайла Курдюмова

В оформленні обкладинки використано ілюстрацію
Сергія Овчаренка

Художник *Сергій Овчаренко*

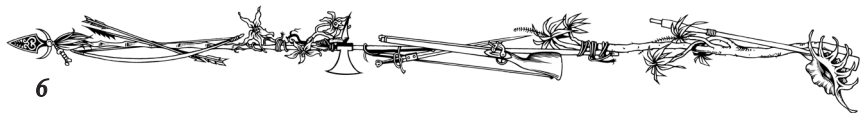
ISBN 978-617-12-4214-2 (серія)
ISBN 978-617-12-5889-1

© Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», ви-
дання українською мо-
вою, 2018
© Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», ху-
дожне оформлення, 2018

Містер Купер із Куперстауна

Джеймс Фенімор Купер, яскравий та самобутній талант, «батько» американського пригодницького роману, який першим із письменників Північної Америки досяг всесвітнього визнання, свою першу книгу створив... побившись об заклад. Якось увечері в маєтку батька — заможного землевласника, засновника селища Куперстаун у штаті Нью-Йорк — Джеймс читав своїй дружині Делані, французенці за походженням, якийсь надзвичайно нудний роман. Утомившись позіхати, майбутній письменник відкинув книжку геть і заявив, що писати краще — зовсім не важко. Навіть він, людина без літературного досвіду, впорався б із таким завданням. Дружина йому заперечила, між ними спалахнула сварка — відтак 1820 року на світ з'явився перший роман Купера — «Осторога», написаний фактично на спір.

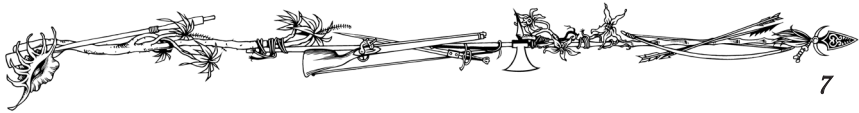
Читачів зацікавив заплутаний сюжет, але критика зустріла книжку вельми неприязно. Річ у тім, що автор-початківець переніс дію роману до Англії, про яку він, відверто кажучи, мало знав, оскільки ще жодного разу не бував за межами Сполучених Штатів. Можливо, тому літератор відмовився поставити своє ім'я на обкладинці. Зате вже друга книга принесла Куперові шалену популярність не лише в Америці, а й у Європі — це був «Шпигун, або Повість про нейтральну територію» (1821). Головною причиною літературного успіху стало те, що тридцятирічний письменник нарешті знайшов своїх героїв — людей «фронтиру», американського порубіжжя, простих і мужніх, які живуть не за правилами і законами манірного суспільства того часу, а за покликом сумління та власним розумом, вільних і гордих, іноді

схильних до філософствування, утім, постійно готових до дії. Ще одним персонажем книг Фенімора Купера стала чудова природа Американського континенту в усій її величі та незайманій красі.

Нова знахідка письменника — образ Натаніеля Бампо, зовні простакуватого юнака, який невдовзі став улюбленцем європейських та американських читачів. Скромний і невибагливий, він виступає з'єднувальною ланкою між двома цивілізаціями — європейською, яку принесли з собою білі переселенці, та світом корінних мешканців Північної Америки — індіанців. Уперше Нетті Бампо з'являється в романі «Піонери» (1823), потім він стає головним героєм «Останнього з могікан» (1826), «Прерії» (1827), «Слідопита» (1840) і «Звіробоя, або Першої стежки війни» (1841). Про особисті якості цього персонажа найкраще свідчать індіанські імена, які він мав у різний час: Соколине Око, Звіробій, Слідопит, Довгий Карабін, Шкіряна Панчоха.

Успіх п'яти «індіанських» романів був просто приголомшливий: ними зачитувалися в усьому світі, зокрема і в Російській імперії. Купер створив своєрідну пригодницьку епопею, яка охоплює період з 1740 по 1790 рік, історію наступу переселенців на Американський континент, воєн між колоніальними державами, однією з яких була тривала Франко-індіанська війна (в якій, з одного боку, брали участь збройні сили британських колоній, а з іншого — французи, володарі Канади, та союзні з ними індіанські племена). Кожна з цих книг — драматичний етап у житті шляхетного і великодушного Нетті Бампо, починаючи з ранньої юності й завершуючи досвідченою, мудрою старістю. І в усі часи герой не сприймає «цивілізаторського» хижацтва своїх одноплемінни-

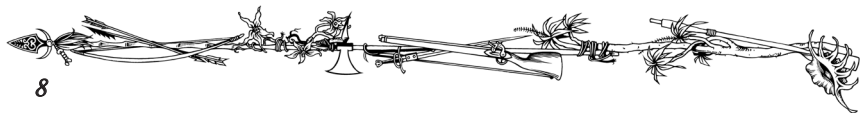

ків, їхнього небажання зважати на права індіанців і презирства до життєвого устрою «червоношкірих бестій». У середині 40-х років XIX сторіччя навіть англійська критика змушена була визнати, що Фенімор Купер — єдиний письменник, чий хист оповідача може дорівнятися до таланту Вальтера Скотта.

Джеймс Фенімор Купер народився 1789 року у Берлінгтоні, штат Нью-Джерсі. Невдовзі його батько Вільям Купер переселився до штату Нью-Йорк і заснував у прикордонній області поселення Куперстаун, яке з часом перетворилося на невелике містечко. Початкову освіту майбутній письменник здобув у місцевій школі. Потім, уже юнаком, він вирушає до Єльського університету, але, не закінчивши курсу, 1806 року наймається на морську службу, яку проходить на озері Онтаріо, де на той час будувався військовий флот Сполучених Штатів. Купер 1811 року одружився з дівчиною з родини французьких переселенців, оселився в Куперстауні й почав зватися до життя сільського джентльмена-землевласника.

Але після виходу в світ у 1821 році роману «Шпигун» родина Куперів переїздить до Нью-Йорка, де Фенімор одразу ж стає помітною постаттю в літературному світі та лідером серед письменників, які обстоювали національну своєрідність американської літератури. 1826 року він отримує пропозицію обійняти посаду американського консула в Європі й на довгих сім років залишає Америку.

За цей час остаточно сформувалися три головні напрямки у творчості романіста. Один за одним з'являються романи з «великої п'ятірки», присвячені історії підкорення Америки. Водночас виходять такі «морські» романи Купера: «Лоцман» (1823), «Облога Бостона» (1825), «Червоний корсар» (1828), «Морська

чарівниця» (1830). Залюбленість у море й вітрильники Купер проніс через усе життя і вже у зрілому віці створив фундаментальну працю «Історія американського флоту» (1839). А подорожі Італією, Іспанією та Швейцарією подарували прихильникам його творчості трилогію з часів європейського Середньовіччя: романи «Браво», «Гейденмаер» і «Кат» (1831–1833), в яких читачам відкрилися нові грані письменницького таланту Купера.

Останні дванадцять років життя, найбільш насичені та плідні, письменник провів у Куперстауні. За цей час він встиг написати сімнадцять значних творів, і всі вони присвячені трьом темам, які завжди хвилювали письменника: морю, «фронтиру» та критиці тогочасного суспільства. Помер Джеймс Фенімор Купер 14 вересня 1851 року.

Спадщина письменника — понад тридцять романів, полемічні та сатиричні твори, п'ять томів дорожніх нотаток, а також історичні дослідження, над якими він працював аж до останніх днів свого життя. Більшість із них сьогодні становлять цінність хіба що для філологів-американістів. Одначе романи про Нетті Бампо і в наші дні залишаються такими ж захопливими, яскравими і бентежними, ніби щойно вийшли з-під пера розумного, доброго і проникливого знавця природи та глибин людського серця.

Розділ 1

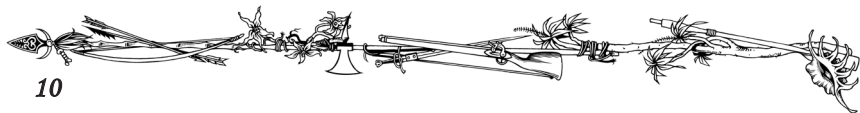
Першу сторінку історії освоєння Північної Америки перегорнули англійські й голландські колоністи. На початку сімнадцятого сторіччя, прибувши до цього дикого краю, вони облаштувалися на узбережжі Атлантичного океану та по берегах річки Гудзон — на вузькій смузі землі від гирла до водоспадів коло верхів'я. Невдовзі виникли нові поселення на річках Могаук і Шогері. Проте й через століття ці просторі родючі землі, покриті непролазними лісами, залишалися таємничими, незвіданими й дикими, а життя тут — сповненим небезпек та неймовірних пригод...

Сяйний безхмарний червневий день золотив верхів'я темно-зелених багатолітніх дубів і сосен. Безмовний величний ліс, що простягався на схід від Міссісіпі, відділяла від океану лише вузька смужка заселених і оброблених земель. Здавалося, ніхто, крім птахів, які ширяли в небесній блакиті, не в змозі окинути поглядом ці неосяжні лісові простори, покреслені мережею річок і всіяні блискучими дзеркалами прохолодних озер...

— Нарешті! — пролунав серед тиші переможний вигук, і на галявину, завалену сухим вітроломом, вивабрався широкоплечий чолов'яга — справжній велет. Він весело обтрусився від дрібного лісового сміття, немов великий пес, обернувся назад, до гущавини, і голосно гукнув:

— Ура, Звіробою, нарешті ми бачимо денне світло. Чисте синє небо! Сонце! От воно й приведе нас до озера. Тепер можна передихнути!..

Другий мандрівець не забарився. Густі хащі заврушилися, і на галявину вивабрався той, кого назвали Звіробоем. Нашвидкуруч оправавши свою зброю

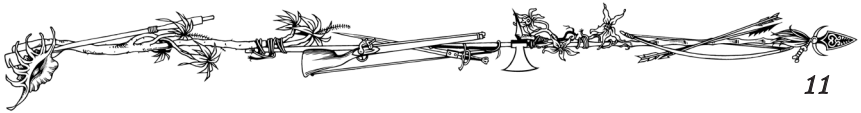
і вкрай пошарпаний одяг, він поквапився приєднати-ся до здорованя, який уже розташувався на привал.

— Тобі справді знайоме це місце? — спитав Звіробій. — Ти не помилився? Чи просто радієш тому, що ми нарешті виборсалися з вітролому?

— Бодай мені більше не зватися Гаррі Непосидою, коли це не тогорічна стоянка білих волоцюг-мисливців. Дивися, приятелю, онде слід від куреня — індіанці таких не зводять. Поруч джерельце. Помилитися тут неможливо, тепер ми не зіб'ємося зі шляху. У нас є компас, сонце в небі, і, по всьому, вже полудень. Мое голодне черево давно волає про поживу — зараз не час балачки розводити. Хутчіш розв'язуй торбину, Звіробою, бо перед дорогою треба добряче попоїсти!

Говіркового здорованя звали Гаррі Марч, проте в цих краях за індіанським звичаєм йому дали прізвисько Непосида, а ще — Поспішака — за нестримну пристрасть до мандрів і нерозважність у ставленні до життя. Маючи на зріст шість з гаком футів, у свої двадцять шість років Марч, проте, мав зграбну статуру, жвавий характер, велетенську силу і відповідну до його кремезної постаті витривалість. Добродушний вираз обличчя Непосиди пом'якшував різкість його манер, яка цілком відповідала суворій простоті прикордонного побуту.

Випадковий супутник Гаррі Марча на ім'я Натаніель Бампо, якого звали Звіробоєм, в усьому здавався цілковитою протилежністю Непосиді. Він молодший за Гаррі на кілька років, худорлявий і далеко не такий вродливий. Мускуляста фігура Звіробоя була міцна і водночас легка. Безшумний у рухах, Натаніель уславився як чудовий мисливець; у всіх, хто запізнався з цим парубком ближче, його сердеч-

ність, щирість і чесність неодмінно викликали почуття довіри. Мало не десять років Звіробій прожив з індіанцями племені делаварів, які не лише навчили його всіх хитрощів полювання, а й дали йому це прізвисько — за рідкісну влучність у стрільбі. До свого одягу, зшитого майже цілком з оленьчих шкур, він, на відміну від Непосиди, ставився дуже дбайливо, та особливо пишався своїм мисливським спорядженням. От і зараз замкнене обличчя мисливця полагідніло, коли він, одклавши карабін, присів на мох поряд із Марчем, витяг свого ножа і ніжно провів рукою по майстерно вирізьбленій, оздоблений вигадливим індіанським орнаментом колодочці.

Помітивши це, Гаррі Марч лише іронічно гмикнув.

— Берися краще до діла, друже! — гукнув він, запхнувши до рота чималий шмат в'яленої оленини. — Не барися з їжею, а доведи, що ти по-справжньому зголоднів і можеш дати собі раду не лише з рушницею.

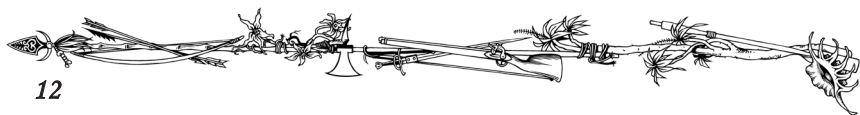
— Забити лань і з'їсти її — для цього небагато відваги потрібно. От вполювати дику кішку чи пантеру — зовсім інша річ, — зауважив Звіробій, одрізаючи і собі шматок. — Коли я жив у індіанському поселенні...

— Твої делавари далеко не герої, — грубо перебив його Марч, — інакше волоцюги-мінги не перетворили б твоїх друзів на слинявих бабів.

Мисливець промовчав, проте спохмурнів.

Важка дорога ненадовго зблизила цих двох, геть несхожих, людей; до того ж мета, заради якої вони вирушили в дорогу, була у кожного своя.

— Усім відомо, що ірокези, або мінги, як вони себе називають, брехуни, — стримано мовив Звіробій. — Я певен, коли дійде до бійки, то делавари не поступляться хоробрістю перед будь-яким іншим народом.

— Слухай, приятелю, коли в нас уже зайшлося про війну, то скажи мені чесно. Тобі шалено таланить на полюванні, ти навіть прославився в цьому. Але хоча б раз у житті ти стріляв у живу людину? Доводилося тобі зіткнутися носом до носа з ворогом, який прагне всадити тобі кулю в лоба?

— Правду кажучи, жодного разу, — щиро мовив Натаніель. — Делавари мирно уживалися з усіма сусідами, а сумління моє говорить, що людину можна позбавити життя лише у відкритій і законній війні. Я заробляю собі на життя карабіном і з цією зброєю в руках не боюся зустрічі з будь-яким чоловіком між Гудзоном та річкою Святого Лаврентія, хоч би до якого племені він належав. На шкурах, якими я торгую, завжди одна дірка, не рахуючи створених самою природою отворів.

— Та я не про те, — відмахнувся Непосида. — Вже й не знаю, чи водиться з тобою, хлопче, якщо ти не знайдеш двоногого звіра понад чотири фути на зріст, щоб добряче повправлятися у стрільбі.

— Що ти маєш на увазі?

— Полювання — воно само собою, і твої правила нічого не варті там, де йдеться про засідки та скальпи. Підстерегти й підстрелити індіанця, особливо під час війни, — це означає вдатися до його-таки прийомів. Хіба ти, друже, не навчився дечого у червоношкірих? Твоя вправність у стрільбі...

— Наша подорож закінчується, Гаррі, й краще б нам негайно розпрощатися. Я тебе зрозумів. — Звіробій підвівся. — Неподалік на мене чекає приятель, який не погребує мати справу з людиною, яка досі не вкоротила віку жодному зі своїх ближніх.

— Сядь, не гарячкуй! — Непосида враз схопив мисливця за руку. — Ще не час нам прощатися...

І як же це молодий вождь наважився призначити тобі побачення? — поцікавився він. — Зазвичай пройди-делавари о цій порі року сюди навіть носаткнуті бояться.

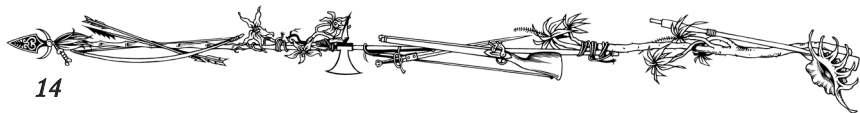
— Помиляєшся. — Звіробій відчув зневагу в голосі Марча, проте, пересиливши себе, знову сів. — Цими місцями спільно володіють обидва племені. У мирний час делавари та ірокези тут часто полюють і рибалять.

— «Мирний час... спільно...» Що означає ця маячня? — криво посміхнувся Марч. — Давно вже немає мирних часів, братику... Бойові томагавки ніхто й не думає закопувати в землю. Хотів би я знати, що сказав би тобі на це старий Том Гаттер — той самий Плавучий Том, про якого я тобі розповідав. П'ятнадцять років поспіль він живе на цьому озері, тож вважає його своєю власністю. І можу присягнутися, що без бою не поступиться ним жодному індіанцеві. За себе й свої володіння він готовий битися до кінця.

— Том Гаттер хоч і володіє озером давно, проте не зовсім законно. Що він за один, Гаррі? Якої породи?

— Старого Тома радше слід вважати водяним щуром, ніж людиною, бо вдачею він більше нагадує цю тварюку. Подейкують, замолоду старий був морським блукачем і знався із самим піратом Кідом, якого почепили на шибеницю ще задовго до того, як ми з тобою побачили світ. Гаттер ніби й оселився тут, прихопивши награвоване добро, — розраховував на те, що королівські нишпорки в такій глушині його зроду не знайдуть. Отак і живе собі спокійнісінько, розкошуючи, разом зі своїми двома доньками.

— Від делаварів-мисливців я чув дивовижні оповідки про двох молодих білих дівчат, що живуть у тутешніх краях. А де ж їхня мати, Непосидо?

— Померла два роки тому і тепер спочиває під водою.

— Під водою? — здивувався Звіробій.

— Померла і похована у воді — хіба я незрозуміло сказав? Старий утопив тіло дружини в озері, коли збагнув, що вона заклала навіки. Можу заприсягнутися, бо сам був на тій церемонії. А от чи хотів він позбутися клопоту з копанням могили в лісі, чи вирішив, що вода краще змиває гріхи, аніж земля, — цього я напевне не знаю... Гадаю, місіс Гаттер була гідною і набожною, наскільки це можливо для жінки, змушеної такий тривалий час жити далеко від церковного дзвону. Щоправда, вдачу мала сталеву, а оскільки й сам Плавучий Том — справжній кремінь, то часом між ними, звісно, кресались іскри. Ось саме тоді їхнє минуле й відкривалося трохи. Проте я завжди шануватиму пам'ять старої, бо вона була матір'ю Джудіт.

— Те різне, що я чував про старшу сестру, мені не вельми до душі. Такі дівчата мені не до вподоби, — байдуже кинув Натаніель.

— Якого біса! Як ти смієш паякати про Джудіт Гаттер! — заричав розлючено Марч. — Ти ще жовторотий пуцьвірінок, що ледве очі розплющив. Та на Джудіт задивлялися чоловіки, коли їй було лише п'ятнадцять, тобто ще п'ять років тому, а потім і взагалі не стало відбою від залицяльників. Та вона й плечем не поведе у бік такого шмаркача, як ти!

— Увесь цей твій запал марний: зараз червень, і на небі жодної хмаринки, Непосидо, — посміхнувся Звіробій. — А втім, тепер я розумію, чому ти постійно повертаєшся до цього озера.

— Я прощаю твоє невігластво... — пробуркотів Марч і тієї-таки миті з добродушним сміхом вигукнув:

— Не варто нам сваритися через вертихвістку тільки тому, що вона випадково уродилася гарненькою! Джудіт створена для чоловіка, у якого давно прорізалися всі зуби, тож безглуздо мені бачити в хлопчачові суперника... Скажи краще, що саме розповідали делавари про цю вітрогонку? Урешті-решт, індіанець може судити про жінку не згірше, ніж білий.

— Я чув, що вона гарненька, розумна, не вульгарна, проте легковажна і занадто полюбляє, коли навколо неї в'ються залицяльники.

— От дияволи! Дехто вважає, що червоношкірі вправні тільки в полюванні та війні, але я тобі скажу: на чоловіках вони знаються так само добре, як на бобрах, а на жінках — іще краще. Вдача Джудіт достеменно така! Щиро кажучи, приятелю, я одружився б із цим дівчиськом ще два роки тому, якби не особливі причини. І перша з них — її легковажність.

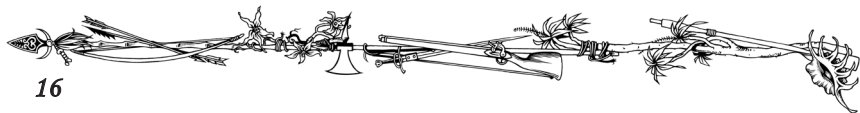
— Я віддаю перевагу лісу — він ніколи не зрадить. — Мисливця не надто цікавила ця тема. Проте, відчувши що Непосида цілком щирий, він поцікавився: — А яка ж друга причина?

— Я не певен, чи схоче вона піти за мене. Часом я зарікаюся з'являтися на озері, та не ладен із собою нічого вдіяти...

— Спробуй забути цю дівчину, Непосидо.

— Це легше сказати, ніж зробити... І годі вже про неї, приятелю. Хай тебе це не обходить. — Марч нахилився зав'язати торбинку і зі смішком додав: — Старому Томові легше жилося б із однією Гетті. Менше клопоту. Молодша не така жвава й гарненька, як її сестричка; на додачу ще й трохи дивакувата, зате спокійна й надійна.

— Про Гетті Гаттер делавари мені нічого не казали, хоча обидві ці птахи з одного гнізда...

— Не дивно. Порівняно зі своєю сестрою Гетті всього лише миловида дівчина. Її мало хто бачив. Плавучий Том її любить, та й Джудіт піклується про сестру. Але мені здається, Гетті просто дурненька. Тому і збивається зі шляху — то в один, то в інший бік. Одначе цього досить, щоб бодай раз накоїти лиха... — Гаррі Непосида замислено окинув похмурим поглядом німотний лісовий простір. — Знаєш, Звіробію, для мене буде справжнім жахом дізнатися після шести-місячної розлуки, що Джудіт уже заміжня...

Мисливець промовчав.

Із рештками провізії було покінчено, з розмовами теж, і Непосида заявив, що час рушати в дорогу.

Завдавши собі на плечі клунки і прихопивши рушниці, Звіробій та Гаррі Марч полишили залиту сонцем галявину і знов пірнули в гущавину лісу.

Розділ 2

Непосида безпомилково відшукав стежку, і тепер обидва подорожні впевнено простували вперед. Іти їм залишалося недовго.

У лісі панував напівморок, проте обидва легко ступали сухим і твердим, не захаращеним вітроломом, ґрунтом. Пройшовши близько милі, Марч зробив знак зупинитись і почав уважно роззиратись, іноді затримуючи погляд на стовбурах повалених дерев.

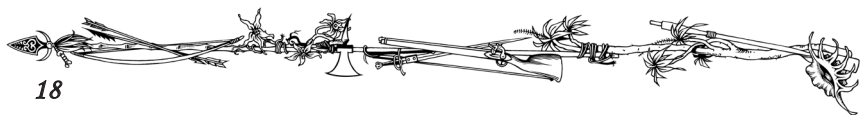
— Здається, те саме місце, — нарешті мовив він. — Три сосни, біла береза з поламанною верхівкою... Проте не видно ні скелі, ні тих гілок, що я...

— Зламані гілки — негодяща прикмета для позначення стежки, — перебив Непосиду мисливець, — вони рідко ламаються самі, тож викликають підозру. Індіанці довіряють їм тільки за мирних часів та на второваних стежках. А дерева скрізь ростуть не поодинокі.

— Твоя правда, Звіробою, але треба враховувати їхнє розташування. Дивись: ось дуб і поряд із ним гемлок. Я чудово запам'ятав цю парочку.

— Поглянь — неподалік іще один дуб поруч із гемлоком. Тут таких парочок повно. Усі ці дерева в лісі не дивина, і, боюся, Непосидо, тобі легше спіймати бобра чи вполювати ведмедя, ніж бути провідником у такій місцевості... Стоп! Ось, здається, справжня прикмета. Придивись уважніше... Бачиш дивної форми молоде деревце? Засипана снігом рослина полягла під його вагою і ніколи не змогла б самостійно знову випростатись і зміцніти. Їй допомогла людська рука.

— Це ж моя рука! — вигукнув Непосида. — Чітко пам'ятаю: якимось я, сам не знаю нащо, допоміг цьому

молодому деревцю... Ну, Звіробою, визнаю, у тебе справді гострий зір.

— Порівняно з тим, на що здатні мої індіанські брати, це дитячі забавки. До досконалості мені ще дуже далеко, — зніяковів від похвали мисливець. — Узяти хоча б Таменунда. Щоправда, тепер він уже старий, і небагато хто пам'ятає, яким він був у розквіті сил, проте ніщо ніколи не могло сховатися від його погляду, гострого, як собачий нюх. Або Ункас, батько Чингачгука, вождь могікан...

— Та годі тобі, хлопче, — посміхнувся Марч. — Нині безліч волоцюг-червоношкірих швендяє лісами, і твій Чингачгук, про якого ти весь час торочиш, просто один із них. Не надто я вірю в їхню мисливську майстерність.

— Чингачгук — найкращий серед волоцюг-червоношкірих, як ти їх називаєш. Якби він зміг повернути свої законні права, то став би великим вождем. Тепер це лише хоробрий і справедливий делавар. Усі поважають його, та все-таки він нащадок вимерлого роду, представник майже зниклого племені. Чекай! — Звіробій зупинився. — Дивись! Ось місце, яке ми шукаємо.

Мисливець указав на стовбур величезної липи, що вже віджила свій вік і впала від власної ваги. Стовбур лежав, простягшись на землі майже на сотню футів, і за деякими ознаками пильний погляд Звіробоя одразу розпізнав у ньому саме те дерево, яке розшукував Гаррі Марч.

— Чудово! Ти правильно вгадав! — зрадів Непосида. — Усе, здається, ціле-цілісіньке, ніби зберіглося в бабиній скрині. Допоможи, приятелю, і вже за півгодини ми будемо на воді.

Удвох вони старанно взялися до роботи. Найперше Марч квапливо розгріб і зняв шматки кори, тріски та

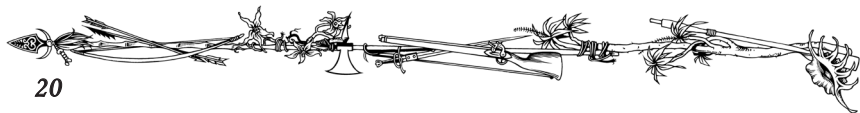
гілля, що прикривали широке дупло у товстому кінці стовбура. Цю ненадійну схованку міг виявити будь-хто з лісових мешканців, якби випадково набрів на неї; на щастя, цього не сталося. Отож вони спільними зусиллями витягли з дупла пірогу — разом із лавками, веслами і риболовецькими снастями, аж до гачків і волосіні. Пірога виявилася місткою, одначе порівняно легкою. Природа наділила Непосиду такою надзвичайною силою, що, відмовившись від допомоги, він легко завдав човна собі на плечі.

— Ходи вперед, Звіробю, — звелів Марч, — ти розсувай кущі, а з рештою я впораюся сам.

Прокладаючи Непосиді шлях, мисливець рушив уперед. Ураз він побачив широкий просвіт і сонячні блискітки на воді, а наступної миті вони опинилися на піщаній косі, що далеко входила в нерухому водяну гладінь.

Неголосний вигук подиву вирвався з грудей Звіробоя — так незвично було побачити після лісових нетрів спокійне і прозоре, мов скло, величезне озеро, облямоване зеленими пагорбами та лісами. Береги озера мали химерні обриси — помережані затоками і гострими низькими мисами, проте загалом місцевість була гористою. Здавалося, високі прибережні пагорби виростають просто з води. Завдовжки озеро сягало приблизно трьох миль, а завширшки — півмилі. На південь воно поступово вужчало. З північного боку над ним бовваніла самотня гора.

Це місце вражало своєю величавою безлюдністю і тишею. Куди не кинь оком — усюди дзеркало води і синява неба над ним. Суцільним зеленим покривом розляглися хвойні ліси — їхня щільна стіна цілком ховала береги: не було видно ані галявки. Навіть над водою звисало широке густе віття, пробиваючись до

світла, — ліс і тут почувався переможцем. Рука людини ще не нівечила цього первісного куточка, що купався в сонячних променях.

— Яка краса! Сам очищаєшся, поглянувши на це! — неголосно вигукнув Звіробій, захоплено оглядаючи околиці. — Гадаю, сокира індіанця не зачепила тут жодного дерева... Як тихо! А проте... Тобі не здається, Непосидо, що ген посеред озера щось темніє? На острові це не схоже, а для човна завелике...

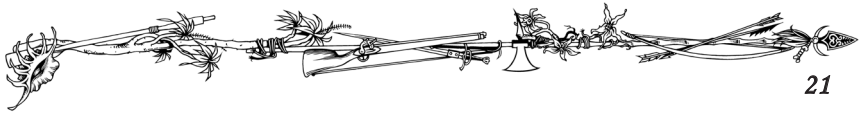
— Дженджики-гострослови, офіцери з форту, прозвали те, що ти бачиш, приятелю, Замком Водяного Щура. Старий Том лютує, коли чує цю назву, яка, втім, якнайкраще відповідає його вдачі і способу життя. Це головне житло старого — Гаттер роками сидить там сиднем; але є ще одне — плавуче, на якому він курсує озером. Усі називають його ковчегом.

— Щось не видно ні Ноя, ні ковчегу, — зауважив мисливець, посміхнувшись.

— Мабуть, плаває вздовж південного берега або стоїть на якорі в якійсь із заток, — сказав Марч. — Ну, в дорогу, друже! Наша пірога вже похитується на воді, тож пара таких веслярів, як ми, за чверть години домчить на ній до мети.

Звіробій поскладав зброю та дорожні речі до човна, сам уместився на носі. Непосида сів на кормі. Пірога, гнана неквапливими, але мірними ударами весел, рушила дзеркальною гладінню до Замка Водяного Щура — житла Тома Гаттера.

Обігнувши мис, парубки неодноразово припиняли веслувати, щоб помилуватися озером. Звідси відкривався його протилежний берег із пагорбами, порослими густим лісом. Обриси заток стали ще химернішими; далеко на південь простяглася долина, якої раніше не було видно.

— З давніх-давен ця земля і це озеро належали індіанцям, — зітхнув Натаніель. — А тепер? Хто власник цієї краси?

— Ніби ти не знаєш, хлопче, — пробурчав Непосида з іронічним смішком. — Британська корона... Проте його величність так далеко звідси, що ніколи не потривожить старого Гаттера, який вважає себе господарем озера і володітиме ним, доки живий. Том не скваттер, адже він не має землі.

— Мимоволі позаздриш Плавучому Томові, він що день Божий бачить таку красу.

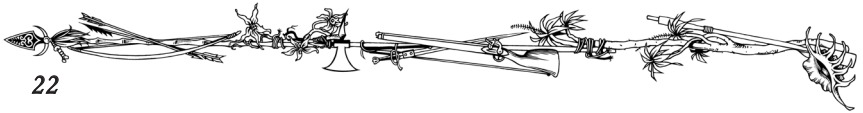
— То одружися з Гетті Гаттер — і справу зроблено! — розвеселився Марч. — Можу присягнутися — заради цього старий поступиться тобі всією дичиною, яку ти захочеш підстрелити на відстані п'яти миль від озера... Гетті — миле дівча, хоч і дивакувате. Зате успадкуєш половину добра Плавучого Тома.

— А як у цих місцях із дичиною? — пускаючи повз вуха жартики Непосиди, поцікавився мисливець.

— Повнісінько. Мисливці з пастками тут не часто бувають. Я б і сам залюбки пополював у цих лісах, але бобер тягне в один бік, а Джудіт Гаттер — в інший. За останні два роки через цю дівку я втратив не одну сотню монет. Проте не в змозі подолати бажання ще раз поглянути на неї. — З обличчя Непосиди враз зникла усмішка.

— А індіанці навідуються до цього озера? — спитав Звіробій.

— Буває. То поодинокі, то невеликими ватагами. Так уже вийшло, що тубільні племена на цих землях не осіли, і озеро дісталосся Гаттерам. Ця частина країни ніби на нічийній смузі — мисливці ще й досі можуть вільно блукати в тутешніх нетрях.

— Тим краще... Якби я був королем Англії, Непосидо, я би видав указ, за яким той, хто зрубав без потреби хоча б один бук чи сосну в цьому пралісі, підлягав вигнанню в безлюдні й мертві місця. Я радий, що Чингачгук призначив мені зустріч саме на цьому озері: мені ніколи ще не доводилося бачити краєвидів такої краси.

— Тому що ти жив далеко, серед делаварів, у місцях, де немає озер. Зате далі на північ і захід їх скільки завгодно. Ще надивишся... Еге ж, на світі багато різної краси, друже Натаніелю. От тільки іншої Джудіт Гаттер не знайти!

На це зауваження Звіробій лише замислено занурив весло у воду.

Пірога летіла, ніби пущена в ціль стріла, аж доки не спинилася неподалік незвичайної споруди, що ніби повисла над водою. Нікого не було видно, і Непосида з прикрістю припустив, що в житлі старого зараз нікого немає, а Звіробій заходився з цікавістю розглядати своєрідну споруду.

Замок Водяного Щура розташовувався на відстані чверті милі від найближчого берега, але на північ і схід озеро сягало значно далі. Будинок стояв на відмілині на високих міцних палях; під його днищем хлюпотіла темна вода. Дуже давно старий Том, рибалячи, виявив у цій частині озера вузьку обмілину, що простяглася смугою на кілька сотень ярдів. З метою безпеки він і спорудив на ній свій притулок.

— На березі, — пояснив Гаррі Марч, — Гаттерові жилося скрутно. Його житло тричі підпалювали лісові волоцюги, в сутичці з червоношкірими він утратив єдиного сина, тож на воді почувався, мов у фортеці. Тут вирости його доньки і померла дружина. Очікувати нападу можна було тільки з води, і навіть його

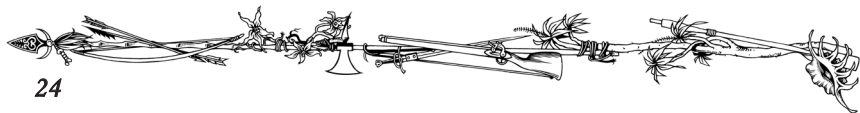

добро та скальпи навряд чи коштували того, щоб заради них будувати пірогу. До того ж у таку авантюру встрявати було небезпечно, адже Плавучий Том надбав чимало зброї, а стіни замка були досить міцні, щоб захистити невелику родину від куль.

Мисливець одразу оцінив задум Гаттера. Атакувати дім на палях, не потрапивши при цьому в пастку, вельми складно, а тримати оборону в ньому значно легше, ніж у звичайних дерев'яних хатинах. Це була рублена будівля, стіни якої зведено з могутніх соснових стовбурів (завтовшки близько двох футів і завдовжки понад дев'ять), поставлених сторч, а не покладених один на інший, як завжди. У масивному настилі, укладеному на потужні дубові палі, Гаттер видовбав жолоби й міцно скріпив у них нижні частини колод. Згори у той самий спосіб він настелив широкі дошки, а кути скріпив скобами. Зрештою старий звів будинок, оточений зусібіч водою, незграбний і непоказний зовні, зате міцний — зруйнувати його міг тільки час.

— Том — майстер на вигадки, — мовив Непосида. — Видно, що він усю душу вклав у це житло. Там є комин і все, що треба для життя, сам побачиш. Його терпіння і праця немарні... Того літа, коли Том розпочав будівництво, тут, на озері, зібралася велика ватага, і всі ми допомагали йому. Знав би ти, скільки тих клятих колод я попотягав на власних плечах! Та про що там казати? Сокири тільки й зблискували, коли ми орудували ними в береговому лісі. Старий пірат не скупився на харчі, тож ми так весело і всмак вечеряли коло його вогнища, що не вирушили в Олбані торгувати здобутими шкурами, доки не впоралися з роботою...

Тим часом пірога підпливла до причалу — дощаного помосту площею близько двадцяти квадратних футів.

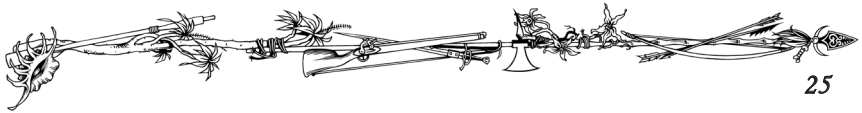

— Старий називає причал своєю приймальною, — з усмішкою зауважив Марч, прив'язуючи човна до поруччя сходів. — Гадаю, вдома ні душі. Здається, вся сімейка рушила на прогулянку озером...

Поки Непосида обнишпорював причал, мисливець, долаючи зніяковіння, штовхнув незачинені двері будинку. Всередині панувала бездоганна охайність. Від спільної кімнати, в яку зазирнув Звіробій, вузький коридор вів до спалень. Сама ж ця простора кімната з вогнищем, найімовірніше, правила водночас за вітальню, їдальню та кухню. Умеблювання було просте, грубо змайстроване. Зроблений із чорного дерева старовинний настінний годинник, стрілки якого зазмерли на одинадцятій, масивна скриня, простий кухонний посуд, начищений до блиску... Спіймавши себе на думці, що його цікавість розпалилася не на жарт, Звіробій зайшов до господи. Вона була розгороджена навпіл, і він прочинив перші-ліпші двері.

Вочевидь, вони вели до кімнати Гаттерових доньок.

Несхожість їхніх смаків і вподобань одразу впадала у вічі, попри те що спальня сестер була надзвичайно охайною. Праворуч, біля низького ліжка Джудіт із пишною периною, викрашались яскраві мереживні сукні, під ними стояли зграбненькі шкіряні черевички з вигадливими срібними пряжками — таке взуття радше можна було б побачити в гардеробі заможної міської панянки. А ось і кокетливо прикрашений стрічками капелюшок. Стіну оздоблювали напіврозкриті віяла і пара довгих бальних рукавичок, немов виставлених напоказ. Ліворуч усе було скромненьке і простеньке: сиротливо висіло кілька суконь простішого крою, зшитих із вельми грубої тканини, а про хустинки, рукавички чи капелюшки годі й казати — їх там не було.

Чимало води сплигло, відколи Натаніель востаннє заходив до помешкання білої жінки. Зворушений мисливець відчув хвилювання, від якого давно відвик, — у дитинстві, забігаючи до матеріної спальні, він бачив її простенькі вдяганки, розвішані на таких самих дерев'яних кілочках, як і скромні сукні Гетті Гаттер. Ця схожість несподівано розчулила його.

Нетерплячий гучний голос Непосиди вивів Звіробоя із задуми, і він поквапився повернутися на платформу.

Розділ 3

— Здається мені, друже, — відкладаючи зорову трубу, мовив Марч, — що погожа днина спонукала старого вирушити на лови в якусь із його заповітних місцинок. Тож він і майнув, покинувши Замок напризволяще, ще й прихопивши із собою доньок... Повернімося до піроги і, замість стирчати тут, пошукаймо їх. Заразом я покажу тобі, як знайти те місце, де призначив зустріч твій Чингачгук.

— І все ж мені незрозуміло, — вигукнув Звіробій, стрибаючи вслід за Гаррі в човен і беручись за весло, — яка була потреба Гаттерові ховатися на озері й тримати молодих дівчат під замком, далеко від людей? Кого він остерігається?

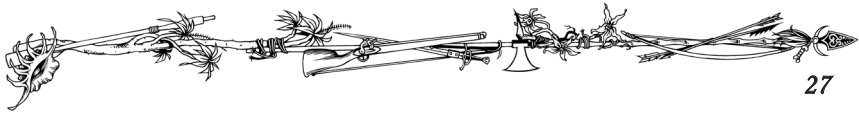
— А їм подобається таке життя, особливо молодшій. Я ж казав тобі, що на березі Томові жилося неспокійно, тож він і перебрався у фортецю на воді. Ти, хлопче, забув про тутешніх дикунів — мінгів. Чи є хоч один куточок у наших краях, де не ступала нога пронирилого червоношкірого? А коли вже вони знайдуть те, чим захочуть оволодіти, раніше чи пізніше проллється кров.

— Так, про мінгів я не чув нічого доброго, Непосидо, — кивнув мисливець. — За словами делаварів, це плем'я поводитья як запеклі лиходії, особливо на стежині війни...

— Те саме можна сказати про всіх червоношкірих, — перервав Звіробоя велетень, налягаючи на весло. — Вони одним миром мазані.

Звіробій спохмурнів і з докором глянув на Марча.

— Не суди про індіанців із чуток, Гаррі. Господь створив людей рівними, попри колір шкіри... Зізнаюсь, я теж вірю в забобони, особливо щодо жорстоко-

сті мінгів, проте завжди намагаюся бути справедливим. Сам я з тубільцями ніколи не сварився.

— Та всі вони наполовину дияволи, хоча ти повсякчас намагаєшся переконати мене, що серед твоїх друзяк-делаварів самі лише янголи! — спалахнув Марч. — Такого не скажеш навіть про нас, білих. Ми не безгрішні, а індіанці й поготів...

— Не гарячкуй даремно, Непосидо. — Звіробій не любив сперечатися. — Почуття і вчинки людей схожі, але кожен народ має особливі риси. Білий живе в одних умовах, а індіанець обходиться без парових машин і міських зручностей. Для нього здобути скальп ворога — геройський вчинок. Для нас це — варварство і злочин.

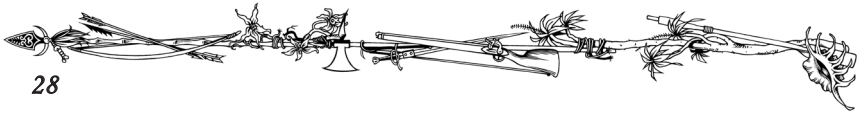
— А оце вже ні, приятелю! Ти давно не жив серед колоністів! — вигукнув Непосида. — Особисто для мене прикінчити дикуна — те саме, що відрізати вуха вовкові на полюванні чи оббілювати ведмедя.

— Побійся Бога, Гаррі! Що ти верзеш?!

— Хіба ти не знаєш, що в колонії платять однакову винагороду і за ведмедячі шкури, і за скальпи червоношкірих? Тим паче триває війна. Отже, вся влада — в руках військового командування. Усе як велить закон.

— Я тобі скажу так, Непосидо, ганебна це справа. — Мисливець зробив знак Марчеві припинити веслувати, роззирнувся і стишив голос: — Не все підкорюється земній владі, і годі сперечатися. Кожному, як-то кажуть, своє. Краще пошукаймо уважніше твого старого приятеля. На берегах тут справжнісінькі нетрі, і завдання це, виявляється, не таке просте.

Мисливець недаремно звернув увагу Марча на порізане мисами і затоками узбережжя. За густими

заростями кущів і віттям низькорослих дерев, що звисало аж до води, розгледіти що-небудь було важкувато.

Пошуки вирішили розпочати із західного боку озера. Потім повернули на південь, пильно вдивляючись, адже нелегко було передбачити, що чекає на них за найближчим закрутом. Пірога йшла швидко: потужні сплески весла Непосиди, вміння Звіробоя маневрувати та його гострий зір давали можливість просуватися без перешкод. Проте надія Марча відшукати ковчег потроху згасала. Вони вже пропливли щонайменше мильо вздовж південного берега, і тільки тоді Непосида згадав, що старий може полювати в гирлі річки, яка впадає в озеро.

— Щось я не помітив у цих заростях протоки... — здивувався мисливець.

— Бо вона тут затиснута стрімкими берегами. Ми зараз повернемо до заводу, яку називають Щурячою, оскільки в ній мешкають водяні щури... Там Том зазвичай залишає свій ковчег, а протока зовсім поряд. Якщо в заводі нікого не виявиться, це означатиме, що старий вирішив забратись у верхів'я річки, — припустив Непосида.

Пірога повернула в напрямі, який указав Марч.

— У тутешніх краях, — мовив він, — ніколи не знаєш, хто завітає до тебе на гостину. Чи канадець, чи мінг — і всі без жодного запрошення. Саме тому Гаттер завжди напоготові, а небезпеку чує, мов мисливський собака дичину.

— А Замок свій не зачиняє, — зауважив Звіробій. — Отже, він не боїться незнайомих. Утім, озеро далеченько від дороги, що веде до форту та поселення...

— Людина завжди знаходить ворогів швидше, ніж друзів... — Гаррі Марча знову потягло на балачки. —

Одні хапаються за карабін, бо ти не поділяєш їхньої думки, інші — через кепський настрій, а решта — через брак глузду. Я знав одного колоніста, який образився на свого сусіда тільки тому, що той глузував із його зовнішності... Тебе, друже, також не можна назвати взірцем краси, але ж тобі не спадає на думку пристрелити мене тільки через те, що я тобі про це сказав.

Останнє зауваження Марча анітрохи не зачепило Звіробоя.

— Особливої вроди я, може, й не маю, — погодився він. — Рідко знайдеш більш показних чоловіків, ніж ти, Непосидо, і в цьому я тобі програю. Одначе й потворю себе не вважаю... Мисливцеві нема потреби спинятися біля кожного джерела, щоб помилуватися власною фізіономією у воді.

Непосида гучно зареготав.

— Ет, хлопче, хоч і добра ти душа, а про свою зовнішність краще нікого не питай... Скажімо, Джудді Гаттер — розвеселився він. — Язичок у дівчини — гостріший за лезо бритви.

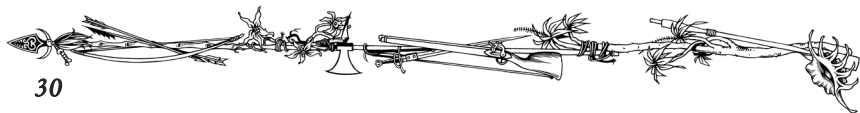
— У будь-якому разі, Гаррі, навряд чи вона зможе додати до твоїх слів щось іще, — посміхнувся мисливець. — Та й запитувати в неї про це я не збираюся... Здається, ми дісталися місця. Ти за своїм базіканням мало не прогавив затоку!

— Так чи інакше, невдовзі ми знайдемо старого! — безтурботно вигукнув Непосида, коли пірога обігнула косу, де вода була настільки глибока, що здавалася чорною. — Старий Том любить ховатися в очеретах...

Та пророк із Гаррі Марча виявився кепський.

Ковчегу в затоці не було.

Тихо шурхотів очерет, пірога нечутно рухалася гладенькою поверхнею темної води, аж раптом на

березі вузької коси хруснула суха гілка. Непосида завмер і потягнувся рукою до рушниць.

— Схоже, людина, — сторожко прошепотів він, — для гризуна заважка.

— На мале звіря не схоже, — кивнув мисливець. — А для двоногого залегка хода... Ну ж бо, піджени пірогу до берега, я погляну, хто там...

Марч узявся за весло, і за деякий час мисливець хутко ступив на суходіл. Він тихо розсунув сплутане віття кущів, пірнув у зарості й нечутно зник у гущавині. Непосида почув, як поблизу знову затріскотів вітролом, та це був не Звіробій. Трьома помахами весла Марч одігнав пірогу від берега, схопив карабін, але враз із заростей вийшов красень олень і пішов до води.

Непосида не вагався жодної миті.

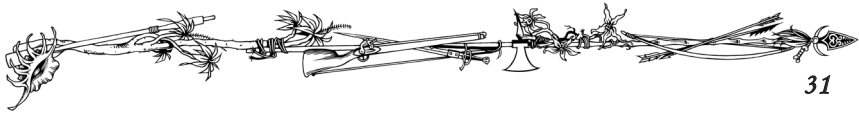
Постріл пролунав уривчасто й сухо, потім запала тиша, але звук злякав тварину — олень прожогом стрибнув ув озеро і поплив. Непосида розчаровано скрикнув і хотів був наздогнати, проте біля води з'явився Звіробій і, махаючи рукою, велів приятеліві повертатися.

Пірога м'яко ткнулася носом у пісок, мисливець умостився на своєму місці й докірливо мовив:

— Нерозумний вчинок, Гаррі. Ти ж не м'ясник, і їжі в нас досталь. Не оглянувши берега, ти нерозважно спустив курок, а зараз для цього зовсім не підхожий час. Відлуння твого пострілу міг почути хто завгодно.

Не слухаючи Звіробоя, Марч скрушно застогнав:

— Як же я міг схибити! Незграбна колода! — А тоді, заспокоюючись, досадливо махнув рукою. — Ну, гаразд. Може, мій постріл буде старому Томові за знак, що гості близько, і змусить його поставити гор-

щика на вогонь... Пливімо далі, Натаніелю, пошукаймо ковчег, доки не смеркло.

Озирнувшись на гучний сплеск, вони побачили, як олень виринув на мілководді, обтрусився й потюпав берегом, щоб за хвильку майнути в лісові хащі.

Мисливець усміхнувся:

— Думаю, ця тварина вдячна тобі за промах, Непосидо. На щастя, твій бездумний постріл сполохав тільки оленя. Більше не варто втрачати обережність, Гаррі!

— Досить мене напоумляти, приятелю. Я не новачок на полюванні! — спалахнув, мов порох, велетень. — І рука мене не зрадила. У всьому винен дурний олень...

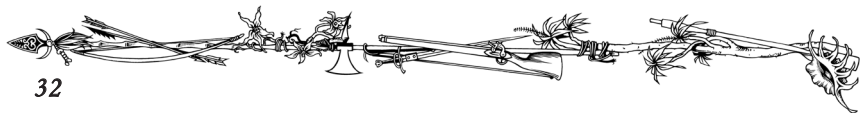
— Хай буде по-твоєму, Непосидо, — примирливо мовив Звіробій, — хоч я і вважаю, що веслом ти орудуєш значно вправніше, ніж карабіном... Повертай у глиб закруту. Сподіваюся, ми невдовзі відшукаємо протоку...

Пірога попливла вперед, і, коли вигулькнула невисока круча, Непосида, кинувши весло, підвівся на повен зріст і вигукнув:

— Не був тут два роки, а все, як і раніше! Бачиш он ту скелю? Схожа на бджолиний вулик — таку ні з чим не сплутаєш. Протока десь поруч... Дикунам теж запала в душу ця місцина, хоча ввійти звідси в річку не так просто, як здається на перший погляд.

Човен стрімко поплив до кручі. За закрутом глибока протока зі швидкою течією підхопила пірогу, немов пір'їнку, й понесла до річки, береги якої густо поросли деревами й чагарями.

Звивисте річкове русло із західного боку помітно вужчало, в холодній прозорій воді відбивалося сплутане колюче віття, що не пропускало сонячного світла.

— Справжнісінька засідка, — поморщився Непосида. — Через те Гаттер і ховає тут свого ковчега. Давай трохи спустимось униз за течією...

— Мені здається, в цьому місці навіть пірога заледве пройде, — неголосно заперечив Звіробій.

Непосида у відповідь лише прискалив око.

А щойно човен проминув торочки чагарів і потрапив у вузький закрут, він, не кажучи ані слова, підвівся й міцно вхопився за найближчу гілку крислатого куща. Пірога, погойдуючись, завмерла на місці. Звіробій мимоволі поклав руку на приклад карабіна — позначилася мисливська звичка. Тут було похмуро і тихо. Непосида кинув весло, нетерпляче промацуючи очима болотистий берег.

— Старий волоцюга десь тут поруч... Чуєш, Звіробою, як хлюпає баговиння — мабуть, чалапає по коліна в багні, оглядаючи свої пастки! — жваво вигукнув він, обертаючись до мисливця. — Але, побий мене грім, я ніде не бачу ковчега. Адже він узяв із собою дочок... Може, сам поплив сюди на човні, а ковчег з дівчиськами сховав на відкритій воді? Готовий закластися на найціннішу шкуру, що Джудіт не наважиться ступити своїм атласним черевичком у це болото! Найімовірніше, дівчисько чепуриться біля якогось джерельця, милуючись своєю вродою і сповнюючись зневаги до всього нашого чоловічого племені.

— Ти несправедливий, Непосидо, — мовив мисливець. — Ми, чоловіки, мало що тямимо не лише в досконалості молодих жінок, а й у їхніх вадах. Не побоюся сказати, що Джудіт Гаттер далека від захоплення собою і презирства до будь-кого. Вочевидь, дівчина разом із сестрою пораяється коло господарства, доки батько полює...

Літературно-художнє видання

Серія «Бібліотека пригод»

**КУПЕР Джеймс Фенімор
Звіробій**

Для дітей середнього шкільного віку

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *Т. О. Небесна*
Редактор *Н. С. Виноградова*
Художній редактор *А. В. Ачкасова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Є. Пилипенко*

Підписано до друку 01.11.2018. Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «SchoolBook». Ум. друк. арк. 12,6. + кольор. вкл.
Наклад 4500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдва, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Купер Дж. Ф.

К92 Звіробій / Джеймс Фенімор Купер ; пер. В. Верховеня ; худож. С. Овчаренко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 240 с. : іл. — (Серія «Бібліотека пригод», ISBN 978-617-12-4214-2).

ISBN 978-617-12-5889-1

Дикі ліси Північної Америки ще населяють войовничі племена індіанців, і мало хто з білих поселенців наважується заглиблюватись у ті хащі. Але хоробрий мисливець на прізвисько Звіробій, що виріс в індіанському племені, добре знайомий зі звичаями тутешніх мешканців.

Юнак прибуває до берегів озера Мерехтливе Свічадо, щоб допомогти своєму другові, могікану Чингачгуку, наречена якого була викрадена ворожим плем'ям гуронів. Аби врятувати з полону прекрасну дівчину, відважним друзям-відчайдухам доведеться поринути у небезпечні пригоди.

УДК 821.111